

Verohallinto

Viite: Lausuntopyynnön diaarinumero: VH/3261/00.02.00.01/2024

LAUSUNTO LUONNOKSESTA SELVITYS TALOUSTIETOJEN VIRANOMAISRAPORTOINNIN UUDISTAMISESTA - KESKITETTY TIEDONVÄLITYS YRITYKSILLE JA ORGANISAATIOILLE

Verohallinto on pyytänyt Suomen Veroasiantuntijat ry:n ("SVA") lausuntoa otsikkoasiassa.

SVA kiittää annetusta lausuntomahdollisuudesta ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Selvityksessä esitetyt tavoitteet keskitetystä tiedonvälityksestä voidaan pitää yritysten kannalta kannatettavina siltä osin kuin ne lisäävät automaatiota ja vähentävät päällekkäistä raportointia eri viranomaisille. Hankkeen vaikutukset yrityksiin ja kuinka laaja-alaisia muutoksia uudistus edellyttäisi esimerkiksi yritysten taloushallinnon prosesseilta ja järjestelmiltä tulee kuitenkin selvittää tarkemmin.

Asiassa laadittu selvitys on toistaiseksi ensimmäisen vaiheen toteutussuunnitelma, joka on sisällöltään vielä hyvin yleisluonteinen. Ennen kuin hankkeeseen on mahdollista ottaa kantaa edes yleisellä tasolla, tulisi ensisijaisesti selvittää hankkeen vaikutukset eri lainsäädäntöalueisiin sekä ne oikeudelliset edellytykset, joiden puitteissa hanke voitaisiin käytännössä toteuttaa.

Lisäksi kunkin viranomaisen tiedonsaantioikeus tulee määritellä selkeästi ja rajatusti. Tietojen luovuttamisen on perustuttava kyseistä viranomaista koskevan lainsäädännön mukaiseen oikeutettuun tarpeeseen, joka liittyy viranomaisen rooliin hankkeessa. Viranomaisille ei tule mahdollistaa laaja-alaista pääsyä yleisluonteisiin tietoihin ilman yksilöityä ja lainsäädäntöön perustuvaa tiedonsaantitarvetta.

Esitämme tässä lausunnossa muutamia hankkeeseen liittyviä aihealueita, jotka tulisi huomioida jatkovalmistelussa.

Aikataulu

Koska tässä vaiheessa ei ole tehty selvitystä vaadittavista lainsäädäntömuutoksista sekä realistista analyysiä siitä miten eri kokoisten yritysten on mahdollista toteuttaa näin laaja hanke omien resurssiensa näkökulmasta, suunnitelmissa oleva käyttöönotto vuonna 2030 on epärealistinen siihen nähden kuin laaja hanke on kyseessä.

Hanke nojaa transaktiotasoisien tiedon osalta ViDA -direktiivin implementointiin. Hankkeen osalta olisi erityisen tärkeää odottaa ViDA -direktiivin implementoinnin osalta tehtävät ratkaisut. ViDA -direktiivi on sähköisen laskutuksen ja (lähes) reaaliaikaisen raportoinnin osalta jäsenvaltioille pakottava ainoastaan EU-kaupan osalta, ja Suomessa on kansallisella tasolla vielä ratkaistavana mm. laajennetaanko muutos koskemaan myös kotimaan kauppaa ja jos kyllä niin millä aikataululla. Hankkeen aikataulun osalta on huomioitava, että ViDA-

direktiivi on merkittävin arvonlisäverotusta koskeva uudistus EU-tasolla vuosikymmeniin, ja tulee vaatimaan merkittäviä muutoksia ja panostuksia suomalaisyrityksiltä jo sellaisenaan.

Selvityksessä todetaan, että järjestelmätoimittajat tarvitsisivat lain antamisen jälkeen vähintään noin kaksi vuotta siirtymäaikaa ja että ViDA-direktiivin vaatimaa valmisteluai-
kaa ei ole selvitetty. Kun samaan käyttöönottovuoteen 2030 tähtää myös ViDA-direktiivin digitaalinen raportointi, kaksi suurta muutosta kuormittaisi yrityksiä samanaikaisesti. Hanke kannattaisi toteuttaa selkeästi vaiheittain ja riittävällä siirtymäajalla. Ensimmäisen vaiheen rajaus on laajuudeltaan erittäin kunnianhimoinen, ja kerralla toteutettuna riskejä on vaikea hallita.

Yritysten kustannusvaikutukset

Yleisesti on tiedossa, että pienetkin muutokset järjestelmiin voivat aiheuttaa miljoonien eurojen kustannukset yrityksille. Näin ollen selvityksessä esitetty arvio, jonka mukaan kyvykkään ohjelmiston hankintakustannus olisi noin 200 euroa vuodessa, ei ole realistinen arvio. Yrityksille aiheutuvat todelliset kustannukset syntyvät paljon muusta kuin ohjelmiston hankintakustannuksesta. Muutokset aiheuttaisivat yrityksille merkittäviä järjestelmämuutoskustannuksia sekä olemassa olevien taloushallinnon ohjelmistojen ja toiminnanohjausjärjestelmien muutoksista, joita yritykset joutuisivat tekemään muuttamalla muun muassa tietoja vakioituun tietosisältölistaukseen ja rajapintailmoittamiseen. Lisäksi XBRL GL -standardin käyttäminen aiheuttaa uuden lisävaatimuksen ja lisää kehitystyötä yrityksille. Tässä vaiheessa on tärkeä selvittää yrityksille syntyvät todelliset kustannusvaikutukset.

Vakioitu tilikartta

Kirjanpidon tietosisältölistaus käsittää suunnitelman mukaan noin 100–250 koodiarvoa ja se toimisi samalla tilikarttana. Tällainen vakioitu tilikartta ei sovellu tilanteisiin, joissa kyse on monimutkaisista liiketoimista. Monimutkaisia liiketoimia voidaan joutua korjaamaan tai oikaistamaan tilikauden aikana tai sen päättyessä, mikä aiheuttaa haasteita vakioitun tilikartan soveltamisessa.

Yhtenä esimerkkinä voidaan mainita siirtohinnoitteluun liittyvät liiketoimet. Siirtohinnoittelussa on tyypillistä, että liiketoimia oikaistaan sekä tilikauden aikana että vasta tilikauden lopussa. Tällaisten oikaisujen sovittaminen vakioituun tilikarttaan on vaikeaa ja voi aiheuttaa raportoinnissa haasteita. Selvityksessä ei riittävässä määrin käsitellä sitä, miten tällaiset erityistilanteet ratkaistaan vakioidussa rakenteessa.

Hallinnolliset seuraamukset

Selvityksen mukaan hallinnollisen seuraamuksen perusteista säädettäisiin lailla. Käyttöönoton alkuvaiheessa virheiden määrä todennäköisesti kasvaa merkittävästi, koska kyseessä on uusi toimintatapa, jonka implementointi ei tule olemaan helppoa yrityksille. Tällöin on tärkeää, että verovelvolliset saavat suojan seuraamuksilta ja virheistä ei rangaista samalla tavoin kuin vakiintuneessa menettelyssä.

Datan tulkintavastuu

Tilitason dataan liittyvien tulkintakysymysten ensisijainen vastuu tulisi olla Verohallinnossa, koska se toimisi rekisterinpitäjänä ja se vastaisi tietojen vastaanottamisesta ja luovuttamisesta muille viranomaisille. Jotta Verohallinto voi ottaa tällaisen vastuun sillä tulee olla riittävästi osaamista tulkita erilaisia tilikarttoja ja verovelvolliselle ei tule aiheutua lisäselvityk-

siä tällaisista kysymyksistä. Lisäksi on mietittävä jo tässä vaiheessa sitä, käsitteleekö lisätietotarvetta ihminen vai onko tarkoitus automatisoida selvityspyyntöjen lähetyksessä mikä voi johtaa hallitsemattomaan lisäselvityspyyntöjen määrään.

Liikesalaisuudet ja tietosuojat

On ensiarvoisen tärkeää varmistaa, ettei viranomaisille luovutettavaksi suunniteltu tieto sisällä liike- tai ammatillisalaisuuksia. Tietosuojaan ja liikesalaisuuksiin liittyvät riskit tulee tunnistaa ja arvioida kattavasti jatkoselvityksen yhteydessä. Koska tietoja on tarkoitus luovuttaa laajasti useille eri viranomaisille, tietojen antaminen on rajattava kunkin viranomaisen osalta yksinomaan siihen tietoon, jota kyseinen viranomainen tarvitsee lakisääteisen tehtävänsä hoitamiseksi. Ylimääräisen tiedon luovuttamista on ehdottomasti vältettävä. Tämän merkitys korostuu entisestään nykytilanteessa, jossa tiedon hyödyntämisen mahdollisuudet laajenevat nopeasti muun muassa tekoälyavusteisen tiedonkäsittelyn myötä.

Virheiden korjaaminen

Yritykset joutuvat tekemään kirjanpitoonsa korjauksia läpi tilikauden erilaisista syistä. Tilikauden aikana kirjauksia voidaan tehdä esimerkiksi ennusteiden perusteella ja korjata niitä myöhemmin realisoituneiden lukujen perusteella kuukausittain, neljännesvuosittain tai keran vuodessa. Selvityksessä tulisi tarkemmin käsitellä sitä, millä tavoin Verohallinto huomioi tällaiset tilanteet ja miten korjaukset toteutetaan Verohallinnon järjestelmissä ilman että ne rasittavat ilmoitusvelvollisia. Tällä hetkellä Verohallinto saa yrityksiltä oikeat tiedot sen jälkeen, kun yhtiö on itse tehnyt selvitystyön sisäisesti.

Yhden luukun periaatteen myötä on lisäksi huomioitava, että virheellinen tieto välittyisi samanaikaisesti kaikille tietojen hyödyntäville viranomaisille. Tältä osin on välttämätöntä selvittää, kenelle kuuluu vastuu virheellisen tiedon korjaamisesta ja miten korjausmenettely käytännössä toteutetaan. Erityisen tärkeää on selvittää, miten mahdolliset sanktiomaksut ja muut seuraamukset kohdentuvat tilanteessa, jossa virheellinen tieto on välittynyt usealle viranomaiselle yhden raportointikanavan kautta.

Suurten yritysten raportointivaatimukset

Luonnoksessa viitataan suurten yritysten tarpeeseen tehdä tarkemman tason tiliöintiä ja kirjanpitoa myös muihin kuin viranomaisraportoinnin tarpeisiin. Lähtökohtaisesti oletetaan, että yritykset käyttävät kirjanpidossaan vakioitua tililuetteloa tarkempaa tilikarttaa ja linkittäisivät tilinsä raportointia varten kirjanpidon tietosisältölistaukseen. On kuitenkin välttämätöntä selvittää, kuinka laajaa työmäärää hankkeessa edellytetty raportointi käytännössä edellyttää suuryrityksiltä, joilla voi olla hyvinkin räätälöity tilikartta ja monimutkainen liiketoiminnallinen rakenne. Raportointivaatimusten mukaisten tietojen kerääminen ja sovittaminen vakioituun rakenteeseen voi edellyttää näiltä yrityksiltä huomattavaa lisätyötä, jonka kustannukset ja vaikutukset tulee arvioida osana jatkoselvitystä.

Arvonlisäverotietojen raportointi

Selvityksen mukaan uusina tietoelementteinä arvonlisäveroilmoituksella olisivat esimerkiksi kirjanpidon tietosisältölistauksen tili ja sen nettosumma. Selvityksen mukaan arvonlisäveroilmoitukselta voisi siten jatkossa päätellä, mistä toiminnasta esimerkiksi myynnin arvonlisävero on kertynyt. Selvityksessä ehdotettu kirjanpidon tilitasoisten tietojen toimittaminen arvonlisäveroraportointia varten ei ole ViDA-direktiivin vaatimusten mukaista. ViDA -direktiivi edellyttää jäsenvaltioilta siirtymistä transaktiokohtaiseen reaaliaikaiseen raportoin-

tiin, jossa laskutiedot toimitetaan suoraan veroviranomaiselle digitaalisessa muodossa. Tilitasoinen raportointi ei vastaa tätä lähestymistapaa, vaan muodostaa erillisen kansallisen raportointikerroksen, joka on päällekkäinen ViDA-direktiivin edellyttämän laskutietojen raportoinnin kanssa.

Tilitasoisten tietojen toimittamisvelvoite edellyttäisi yrityksiltä muutoksia arvonlisäveron tilikirjauskäytäntöihin, koska eri arvonlisäverokannan tapahtumat voidaan kirjata nykyisin samalle tilille. Eri verokantojen tapahtumien kirjaaminen eri tileille monimutkaistaisi tilikirjauksia erityisesti silloin, kun yhdellä laskulla laskutetaan useiden eri verokantojen myyjä. Arvonlisäveron raportointiaikataulun vuoksi tilillä on myös samanaikaisesti useisiin eri verokausiin kohdistuvia tapahtumia.

Selvityksen mukaan ehdotetussa mallissa tarkoituksena olisi vakioida arvonlisäverokannan ja -käsittelyn yksilöimiseen koodit, jotta ilmoitusvelvolliset ja ohjelmistot käyttäisivät kansallisesti samanlaista mekaniikkaa. Selvityksessä todetaan, että näin tiedot voisivat siirtyä yhtenäisemmin ja korkeammalla automaatiolla tositteiden käsittelystä kirjanpitoon. Jos tarkoituksena on yhtiöiden toiminnanohjausjärjestelmissä käytettävien arvonlisäverokoodien pakotettu yhdenmukaistaminen, ehdotuksen tosiasialliset vaikutukset yrityksille tulee selvittää tarkkaan ennen velvoitteen säätämistä. Arvonlisäveropäätelyyn käytettävä koodisto on varsinkin suurissa kansainvälisesti toimivissa yrityksissä monimutkainen ja räätälöity yrityksen liiketoimintatarpeisiin ja verokäsittely tapahtuu kansainvälisten yritysten tarjoamissa ERP-järjestelmissä. Koodiston muuttamisesta aiheutuisi yrityksille todennäköisesti merkittävää hallinnollista työtä ja kustannuksia. Puhtaasti kansalliseen lainsäädäntöön perustuva koodiston vakiointi tulisi olla valinnaista ja sen vaihtoehtona tulisi olla mahdollisuus linkittää yrityksen oma koodisto raportoitaviin koodiarvoihin.

Selvityksen mukaan viranomaisen voidaan arvioida pystyvän antamaan täsmällisempää ja yhdenmukaisempaa ohjausta, jos tiedon laatu ehdotetun vakioinnin ja rakenteistamisen myötä paranee. Selvityksessä todetaan edelleen, että ajantasaisemman ja nykyistä yksityiskohtaisemman tiedon voidaan myös arvioida auttavan kohdentamaan ohjaus ajallisesti paremmin. Tietojen reaaliaikainen raportointi ja sille asetettavat määräajat edellyttävät sitä, että tapahtumat kirjataan järjestelmään lähtökohtaisesti kerralla oikein. Muun muassa Verohallinto on viime vuosina supistanut neuvontapalveluitaan, ja kannanottojen ja neuvonnan saaminen muissa kuin yksinkertaisissa asioissa on vaikeutunut. Mitä laajemmat velvoitteet yrityksille säädetään automaattisesta ja reaaliaikaisesta tietojen toimittamisesta viranomaisten käyttöön, sitä enemmän korostuu yritysten tarve saada oikea-aikaista neuvontaa eri tasoisin tulkintakysymyksiin.

Helsingissä 27. päivänä maaliskuuta 2026

Suomen Veroasiantuntijat ry

Heikki Wahloos
hallituksen puheenjohtaja

Sari Takalo
hallituksen jäsen